

Kiek iš tiesų kainuoja tiesa?

Tikri ir tariami melagingų naujienų gaudyklės trofėjai

Daiva Srėbaliūtė

Tiesos vagys

Jūs esate, tarkim, žurnalistas. Jūsų vaikas, žmona ar vyras eina į darželį, mokyklą, darbą, sutinka pažįstamų, galų gale pats virtualioje erdvėje atsiverčiate kokią žinių svetainę, paimate laikraštį, įjungiate radiją paklausti žinių. Iš visur jus puola ir pulsuojančiai įkyriai kalama ta pati žinia – viešas kaltinimas „visi žurnalistai yra vagys. Jie pavogė iš mūsų tiesą.“ Tiek daug jos, kad patirta žala dar skaičiuojama ir jos kol kas įvertinti materialia išraiška neįmanoma, bet gali būti, jog „tokiu būdu mažiausiai 5 milijonai eurų kasmet yra pavagiama iš mūsų, mokesčių mokėtojų. Suma, priklausomai nuo požiūrio kampo, gali viršyti ir 30 milijonų eurų. O gal ir daugiau.“ Viena pagrindinių Lietuvos naujienų interneto svetainių rašo, kad „apie milijonų vagystes tik įtariama, o įrodymų, kaip rašo valdininkai – nėra. Nėra, nes STT, atrodo, tiesos vogimo ekspertų dar neišugdė – politinės valios ligi šiol nebuvo. O Valstybės kontrolė, kaip žinote, atskaitas rašo

tik sau.“ Ir kiek iš tiesų kainuoja tiesa? Ir kodėl mes viešai prieš visą šalį apkaltinti vogimu?

Darosi sunku, apmaudu, skauda, juk žurnalistai – ne tiesos vagys. Būtina gintis ir apsiginti. Tiesos pusėje viskas: sąžinė, Konstitucija, kiti šalies įstatymai. Tiek metų stengėmės už tiesą kovoti, ją skleisti, ginti. Už ką mus šitaip? Būtina apginti ne tik tiesą, bet ir save, savo šeimą, profesiją, kolegas. Juk baigiasi trečias atkurtos demokratinės valstybės gyvavimo dešimtmetis, turime tautos referendumu priimtą šalies Konstituciją, priklausome svarbioms tarptautinėms sąjungoms ir organizacijoms, kurios garantuoja pilietinių laisvių ir teisių paisymą. Galų gale galima kreiptis į Visuomenės informavimo etikos komisiją, ji tikrai atsižvelgs į klaidinančios ir šmeižiančios informacijos sklaidimo mastus ir būtinai sudrausmins įsismaginčius netiesos pranašus. Tuo labiau kai komisijai vadovauja teisininkas.

Tik teismas nustato kaltę

Ir kol teisme neįrodyta mūsų kaltė, niekas negali nei vaginti, nei kitaip įžeidinėti. Štai Lietuvos Respublikos Konstitucijos 18 str. sako, kad žmogaus teisės ir laisvės yra prigimtinės, 21 straipsnis garantuoja, jog žmogaus asmuo neliečiamas. Žmogaus orumą gina įstatymas. 22 straipsnis, be kita ko, teigia, jog Įstatymas ir teismas saugo, kad niekas nepatirtų savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį ir šeimyninį

gyvenimą, kėsিনimosi į jo garbę ir orumą. 25 straipsnis garantuoja, kad žmogus turi teisę turėti savo įsitikinimus ir juos laisvai reikšti. 31 straipsnis sako, kad asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltumas neįrodytas įstatymo nustatyta tvarka ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu. Be to, 33 straipsnyje rašoma, kad piliečiams laiduojama teisė kritikuoti valstybės įstaigų ar pareigūnų darbą, apskūsti jų sprendimus. Draudžiama persekioti už kritiką.

Lietuvos visuomenės informavimo etikos kodekso redakcijos, gyvuojančios antrus metus, 31 straipsnis sako, kad žurnalistai, viešosios informacijos rengėjai ir sklaidėjai privalo laikytis nekaltumo prezumpcijos. Žmogų kaltu gali pripažinti tik teismas įsiteisėjusiu sprendimu arba nuosprendžiu. Kodekso 32 straipsnis teigia, kad žurnalistai, viešosios informacijos rengėjai ir sklaidėjai neturi skelbti nepagrįstų, nepatikrintų, faktais neparemtų kaltinimų.

Vadinasi, tiesa, mūsų pusėje!

Skauda? Jau labai skauda, mielieji, ir nebesinori skaityti galas žino kam skirtą beprasmišką atrodančio minčių ir įstatymų straipsnių rinkinio.

Tarsi po žemės drebėjimo

O dabar dėmenis sukeiskime vietomis ir pačioje straipsnio pradžioje vietoje „žurnalistų“ įrašykime „miškininkus“. Po, matyt, užsakomosios egzekucijos miškininkai šią vasarą, be kitų kaltinimų, dar buvo viešai išva-

dinti vagimis ir be jokio teismo sprendimo ar įrodymų apkaltinti, neva iš Lietuvos žmonių vogę milijonus ir krovę sau į kišenes ne vienus metus. Būtent Miškų įstatymo ir reformos politiniame kelių veiksmų spektaklyje šiemet kažkam reikėjo apšmeižti ir sumalti bei į purvyną sumurkdyti apie 4 tūkstančius Lietuvos miškininkų. Ir ne tik jų, nes dėl to kentė ne tik jie patys, bet ir jų šeimų nariai. Jau kuris laikas miškininkų pasaulis gyvena tarsi po žemės drebėjimo, kai neaišku, kuo labiau džiaugtis: ar pačiu drebėjimu, ar po jo atsiritusių cunamiu.

Pačios miškų reformos reikalingumo niekas nė neneigia, tai nėra nei žurnalo, nei jame rašančiųjų pozicija. Kalbame ne apie pačią reformą ir jos reikalingumą, bet apie jos vykdymo metodus, kurie stebina savo šališkumu ir rafinuotu tyčiojimusi iš specialistų. Tų, kurie patys

skelbiasi esantys specialistų vyriausybė. Klausimas, kam, kokiu tikslu, kai Lietuvoje apstu sprendimo šaukte šaukiančių problemų, knietėjo šitaip su žemėmis sumalti šios profesijos atstovus, lieka neatsakytas, o kai atsakymo ir paaiškinimų nėra, belieka spėlioti. Ir bijoti, kad rytoj ir pats gali būti pakabintas ant kuolo, nes šalies valdymo būdas, kai žmonėms nesakoma tiesa, neaiškinami planuojami priimti sprendimai, kai nesiskaitoma su piliečiais, jų nuomone ar teisėmis, tampa norma. Kodėl?

Kam tos galios demonstravimas vietoje tarnavimo šaliai ir jos piliečiams, nes juk pats žodžių junginys „valstybinė tarnyba“ pabrėžia tarnystės kaip sampratos pirmumą prieš žodį „valdymas“. Ir dar tokį – su botagu. Ar tuo siekiama visus nutildyti ir susitvarkyti taip, kaip patogiau? Jei taip, tai kam patogiau? Tik ne mums visiems.

Jūs ten patys šveiskitės

Vienas aktyvus, savo darbą išmanantis ir mylintis miškininkas, jau tris dešimtmečius nuoširdžiai dirbantis savo darbą, po anos skandalingos publikacijos kreipėsi į Visuomenės informavimo etikos komisiją, straipsnį išspausdinusią naujienų svetainę ir į pačią ano rašinio autorę bei pasiūlė suteikti visokeriopą ir išsamią informaciją apie straipsnyje, deja, pateiktą klaidingą informaciją dėl neva pradanginamos iš biržių medienos. Nei naujienų svetainė susidomėjo, nei žurnalistė bent galvą į siūlymo pusę būtų pasukusi, nors iš pradžių ir žadėjo vykdyti į girininkiją ir iš arčiau susipažinti, ką iš tiesų reiškia medienos tūrio nustatymai. Gilesnių žinių dabar turbūt nebereikia, šliūkštelėjai tarsi surūgusių pamazgų kibirą, o jūs ten patys šveiskitės savo ir savo artimųjų veidus.

Melas paskleistas, o etika nepažeista

Visuomenės informavimo etikos komisija miškininko skundą dėl visą Lietuvos miškininkų bendruomenę vieša vagyste iš Lietuvos žmonių kaltinančios publikacijos išnagrinėjo praėjusį lapkritį, prabėgus geriems trims mėnesiams nuo rašinio pasirodymo. Tą patį mėnesį „Miškų“ žurnalas išspausdino ir straipsnį, paaiškinantį, kaip ta mediena „dingsta“. Iš tiesų ji niekur nedingsta, bet paprasčiausiai pati valstybė yra nustačiusi kuriozišką medienos tūrio apskaičiavimo metodiką ir nenori nei nieko apie tai girdėti, nei tuo labiau ką nors keisti. Bet... Pasitarusi komisija nusprendė, „jog Lietuvos visuomenės informavimo etikos kodekso nuostatos minėtoje publikacijoje pažeistos nebuvo.“

Komisija taip pat nusprendė kreiptis individualiu kreipimusi į publikacijos autorę (...) bei UAB „Delfi“ ir atkreipti dėmesį į tam tikrus ginčo publikacijos trūkumus.“

Štai taip. Dar galėjo pridėti žurnalistei gėlių puokštę, o naujienų svetainei butelį šampano. Pergalei aplaistyti.

Patarta apsiraminti

Po viso to nutiko kitas keistas dalykėlis. Miškininkui, kuris išdrįso paprieštarauti viešam šmeižtui, svarbių vyrų iš dar svarbesnių sostinės įstaigų buvo patarta apsiraminti ir daugiau teisybės neieškoti. Esąs vienas toks ir liksiąs visai vienas.

Aišku, dar būtų galima kreiptis į teismą. Tačiau kai gauni patarimų iš svarbių asmenų, kai nepaisant sakymų, jog miškininkai tiek daug papildomų pinigų

esą įsideda į savo kišenes, tiems miškininkams savaitgaliais tenka imtis papildomų darbų, kad išlaikytų savo šeimą, kreiptis į teismą ir leisti pinigų nebelieka nei noro, nei galimybių. Ypač pabrėžus, kad esi toks vienas... Tad valio, reforma priimta vienas balsai. Įgyvendinimas be kliūčių. O kaltų nėra, tik apkaltintieji.

Jeigu jau tiesa tokia...

Bent galima pasiguosti, kad neseniai Geteborge susirinkę Europos Sąjungos šalių vadovai dalijosi išvalgomis, kaip švietimas ir kultūra gali prisidėti prie bendrųjų mūsų vertybių apsaugos. Lietuvos Prezidentės spaudos tarnyba pranešime pažymėjo, kad „šiam susitikime ypatingas dėmesys skiriamas kovai su melagingomis naujienomis ir antieuropine propaganda, todėl šalies vadovė Europos lyderiams pristatė ir Lietuvos patirtį.“

Prezidentės teigimu, Lietuva puikiai supranta propagandos žalą valstybei, žino, kaip su ja kovoti, ir šia patirtimi dalijasi su kitomis ES šalimis.

Būtent Lietuvos iniciatyva prieš 2 metus ES buvo įkurtos strateginės komunikacijos komandos, kurios padeda atpažinti melagingas naujienas ir išsklaidyti propagandos mitus.

Pavyzdžiu Europai tampa ir pilietiška Lietuvos žiniasklaida, kuri pati imasi iniciatyvos šviesti ir saugoti žmones nuo melo.“ Taip rašoma pranešime.

Viskas pavyzdingai gerai

Turbūt auksinių protų sukurtoje iliuzijų mugėje Naujųjų metų proga pakelsime „Švyturio“ bokalą „Už mus, lietuvius“. Ir visai be jokios rasinės neapykantos

kurstymo, vienos tautybės svarbos iškelimo prieš kitą, pakelėse, miestuose ir svarbiausiose žinių svetainėse garsiai reklamuodami „geriausia, ką turime“. Juk mūsų viskas pavyzdingai gerai visai likusiai Europai.